

Prof. dr hab. Stanisław Zaborniak

Rzeszów, 13.05.2024

35-506 Rzeszów, ul. K. I. Osmeckiego 29/36

Tel. 607 601 067; zaborniaks@wp.pl

Recenzja dysertacji doktorskiej

Mgra Bartosza Gondka pt.: *Turystyczno-rekreacyjno-sportowa infrastruktura kurortów Gdańska i Sopotu w latach 1871–1945 w perspektywie historycznej*, wykonanej pod promotorstwem dr hab. Renaty Urban prof. Uniwersytetu Szczecińskiego

Oddana do recenzji dysertacja doktorska mgra Bartosza Gondka pt.: *Turystyczno-rekreacyjno-sportowa infrastruktura kurortów Gdańska i Sopotu w latach 1871–1945 w perspektywie historycznej*, wykonana pod promotorstwem dr hab. Renaty Urban prof. Uniwersytetu Szczecińskiego wpisuje się do opracowań doktorskich poruszających wydarzenia związane z dziejami turystyki w Polsce. Autor dysertacji mgr Bartosz Gondek korzystając z prawidłowo opracowanej konstrukcji pracy przedstawił ewolucję rozwoju infrastruktury turystycznej na terenie Gdańska i Sopotu w warunkach sprawowania władzy przez Niemców (1871–1945).

Układ opracowania ma charakter nadrzędnie rzeczowy, a podrzędnie chronologiczny. Autor korzystając z bazy źródłowej uzyskane wyniki przedstawił w relacji pisemnej na 301 stronach maszynopisu. Wiarygodność informacji ujętych w dysertacji potwierdzał stosując przypisy dolne źródłowe oraz rzeczowe, które dodatkowo wzmacnia prawidłowo opracowana bibliografia zamieszczona na końcu opracowania.

Treść dysertacji opracowana została z uwzględnieniem uwarunkowań społeczno-politycznych, jakie miały miejsce w latach 1871–1945 na terenie Gdańska i Sopotu, z uwzględnieniem mniejszych miejscowości leżących nad

Zatoką Gdańską. Podjęty do opracowania problem główny w oddanej do recenzji dysertacji dotyczy tworzenia podstaw związanych z rozwojem uwarunkowań logistycznych dla kultury fizycznej. Przyjęte dla opracowania dysertacji cezury czasowe pozwoliły autorowi na ukazanie w treści swojej pracy tempa rozbudowy infrastruktury dla rekreacji, turystyki i sportu, udostępnianej mieszkańcom rejonu Gdańska i Sopotu, a także dla kuracjuszy, letników, sportowców i turystów przybywających do wspomnianych miejscowości. Autor w narracji swojego opracowania udzielając odpowiedzi na podjęty temat uwzględnił stosunki społeczne, jakie na omawianym terenie zachodziły pomiędzy ludnością niemiecką i polską. Narracja opracowania uwzględniała obowiązujący aż do 1945 r. administracyjno-prawny status Wolnego Miasta Gdańska. Jak z niej wynika, mimo jego obowiązywania, omawiane procesy zdominowane były przez sprawujących władzę administracyjną i polityczną na omawianym terenie przez Niemców.

Dla podjętego problemu głównego przyjęta została konstrukcja pracy składająca się z VI rozdziałów głównych, które poprzedza – wstęp (ss. 5–20) mający charakter wprowadzający i metodologiczno-informacyjny, m.in. o stanie badań, uzasadniający temat dysertacji, przedstawiający: wyznaczone cele pracy; zastosowane metody badawcze; przyjęte pytania badawcze oraz przedstawiające wyniki analizy wykorzystanych źródeł.

Całość opracowania zamykają:

- podsumowujące całość – zakończenie (ss. 240–250);
- wykaz aneksów (ss. 250–256) – 11 poz. dodatkowo dokumentujące zamieszczone informacje;
- bibliografia (256–269) – zawierająca materiały wykorzystane do udzielenia odpowiedzi na podjęty temat:
- Źródła w tym archiwalne m.in. zdeponowane w:
 1. Bundesarchiv Abtelung Militararchiv Niemcy;
 2. Bundesarchiv Koblenz Niemcy;

3. National Archives and Records Administration Alexandria USA;
 4. United States Holocaust Memorial Museum Niemcy;
 5. Archiwum Państwowe w Gdańsku;
 6. Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku;
 7. Wojskowe Biuro Historyczne – Centralne Archiwum Wojskowe Warszawa; 8.
 8. Muzeum Narodowe Warszawa;
 9. Narodowy Instytut Dziedzictwa;
 10. Archiwum Urzędu Miasta Pruszcz Gdański;
 12. Archiwum Urzędu Stanu Cywilnego w Sopocie;
 13. Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Gdańska;
 14. Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Sopot; Biblioteka Gdańska PAN;
 15. Biblioteka Jagiellońska;
 16. Składnica Akt Polskiego Klubu Morskiego Gdańsk;
 17. Zbiory prywatne prof. dr hab. Leszka Gondka;
 18. Zbiory własne autora;
- B. Źródła drukowane (82 pozycje);
- C. Prasa i czasopisma z epoki (28 tytułów);
- D. Netografia (111 adresów);
- E. Materiały filmowe (2 poz.);
- F. Ikonografia (6 poz.)
- II. Opracowania w tym:
- A. Publikacje (142 poz.);
 - B. Artykuły i rozdziały w monografiach (83 poz.);
 - C. Wydawnictwa okolicznościowe (11);
 - D. Maszynopisy (4 poz.).
- Streszczenia w języku polskim (ss. 284–286) i angielskim (ss. 287–288);
 - Indeks nazwisk (ss. 289–297),
 - Wykaz skrótów (s. 298–299);
 - Spis fotografii (ss. 300–301);

- Raport z badania anty-plagiatowego (s. 302–304).

Wykazane w przypisach źródła oraz materiały zestawione w bibliografii i załączona dokumentacja w aneksach wskazują na wiarygodność treści zamieszczonych w dysertacji.

Autor dysertacji przyjmując konstrukcję dla swojego opracowania wytworzył historyczne studium monograficzne, które w rezultacie pozwoliło na problemowe ukazanie rozwoju infrastruktury turystycznej na omawianym terenie.

Ogłoszenie odpowiedzi na przyjęty temat dysertacji autor otwiera rozdziałem I, pt. *Ewolucja Gdańska i Sopotu w kierunku rozwiniętych miejscowości nadmorskich do 1871 r.* Wytworzona treść w trzech podrozdziałach ma charakter wprowadzenia do podjętej problematyki co sygnalizują przyjęte tematy wytworzonych podrozdziałów rozdziału I, w tym:

- Podrozdział I pt.: *Rozwój obyczajów kąpielowych w Europie od starożytności do początków wypoczynku nad Zatoką Gdańską*, (ss. 20–50). Treść informuje czytelnika o pierwotnej obecności zabiegów higienicznych jakie miały miejsce w wiekach średnich wśród mieszkańców Europy.

- Podrozdział 2 pt.: *Geneza i początki aktywnego wypoczynku w Gdańsku do 1871 roku*, (ss. 27–46), autor opisuje genezę spontanicznej rekreacji, jaka miała miejsce na terenie Gdańska przed 1871 rokiem.

- Podrozdział 3 pt.: *Sopot jako wieś letniskowa i w początkowym rozwoju kąpieliska (do 1871 roku)*, (46–50). W tej części autor kontynuuje opis początków sopockiego letniska oraz urządzenia kąpieliska we wspomnianej miejscowości.

Rozdział II. pt.: *Uwarunkowania polityczne i społeczno-administracyjne rozwoju Gdańska i Sopotu w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku* (ss. 51–68). Autor wytworzoną treść poświęcił na omówienie uwarunkowań, jakie towarzyszyły rozwojowi aglomeracji Gdańska i Sopotu oraz innych okolicznych miejscowości. Udzielenia odpowiedzi na przyjęty dla rozdziału tytuł sygnalizują tytuły 6 podrozdziałów w tym:

- Podrozdział 1, pt.: *Geneza i rozwój państwa pruskiego i Drugiej Rzeszy Niemieckiej do pierwszej wojny światowej* (ss. 51–53). Na stronach tej części opracowania jej autor przybliży uwarunkowania rozwoju, które towarzyszyły opisywanym miejscowościom w warunkach administracji pruskiej i niemieckiej podczas której przyszło żyć ludności polskiej w latach poprzedzających wybuch I wojny światowej.

- Po dokonaniu analizy źródłowej informującej o tempie przebiegającej na omawianym terenie rewolucji przemysłowej i związanym z tym procesem wzrostem zamożności, wpływającym na frekwencję osobową w zjawiskach tj. wykorzystanie czasu wolnego na rekreację, turystykę i sport, autor w podrozdziale 2, pt.: *Wpływ rewolucji przemysłowej i wzrostu zamożności społeczeństwa na czas wolny, turystykę, rekreację i sport w Prusach, w drugiej połowie XIX wieku* (ss. 51–54), przedstawił zasięg społecznego udziału we wspomnianych zjawiskach.

- Podrozdział 3, pt.: *Lokalna administracja pruska w kontekście jej wpływu na rozbudowę infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej Gdańska i Sopotu* (ss. 58–60), swoją treścią wyczerpująco udziela odpowiedzi na podjęte problemy główne ujęte w temacie dysertacji.

- Treść podrozdziału 4, pt.: *Organizacje i stowarzyszenia wspierające oraz (animujące rozwój rekreacji, turystyki, a także sportu w Gdańsku i Sopocie* (ss. 60–64), przedstawił działalność organizacji i stowarzyszeń, które w omawianym okresie i terenie organizowały i udostępniały udział w rekreacji, turystyce i sporcie.

- Zamieszczona na (ss. 64–68) w dysertacji w podrozdziale 5, pt.: *Rola niemieckiej rodziny panującej Hohenzollern w rozwoju kurortów Gdańska i Sopotu*. Ta część treści dysertacji dokumentuje udział rodziny Hohenzollernów, która w omawianym okresie politycznie i organizacyjnie dominowała w Niemczech wpływała na tempo rozwoju Gdańska, Sopotu i innych okolicznych

miejsowości na rozwój infrastruktury, a także wspomagała dominację niemiecką w Gdańsku i Sopocie.

- Podrozdział 6, pt.: *Drugie Wolne Miasto Gdańsk i Trzecia Rzesza – infrastruktura turystyczna, rekreacyjna i sportowa w cieniu nazizmu nad Zatoką Gdańską* (ss. 68–72), zawiera narrację zamykającą treść rozdziału II dysertacji (przed 1945 r.). Autor w tej części rozwinął informację dotyczącą procesu ewolucji głównej problematyki dysertacji, na którą wpływała polityka III Rzeszy Niemieckiej, w tym dotycząca szczególnie aktywności turystycznej, rekreacyjnej i sportowej ludności Polskiej mieszkającej na omawianym terenie nad Zatoką Gdańską.

Rozdział III pt.: *Turystyczno-rekreacyjno-sportowa infrastruktura centralnych dzielnic miasta Gdańska w latach 1871–1945*, poświęcono powstaniu i działalności obiektów kultury fizycznej. Tą część podzielono na 6 podrozdziałów.

- Narrację tej części otwiera podrozdział 1, pt.: *Najważniejsze obiekty rekreacyjne i sportowe centralnych dzielnic miasta* (ss. 73–105).

- Rozwój komunikacji miejskiej w Gdańsku opisany został w podrozdziale 2, pt.: *Transport i komunikacja*, (ss. 105–127).

- Informacja o zapleczu bazy hotelowo-gastronomicznej i rozrywkowej dla turystyki, rekreacji i sportu zamieszczona została na stronach podrozdziału 3, pt.: *Baza hotelowo-gastronomiczna i rozrywkowa jako zaplecze turystyczne, rekreacyjne i sportowe* (ss. 127–134).

- W podrozdziale 4 pt.: *Turystyczno-rekreacyjno-sportowe zaplecze centralnych dzielnic Gdańska do 1939 roku w kontekście korzystania z niej przez Polaków* (ss. 134–141) autor kontynuuje opis rozwoju zaplecza turystyczno-rekreacyjnego i sportowego, z którego korzystali Polacy, mieszkający lub przebywający w Gdańsku przed 1939 r.

- Rozwijanie się turystyki i rekreacji pod nadzorem administracji niemieckiej w latach 30. XX w z dominacją administracyjno-polityczną partii

NSDAP na terenie wschodniej Zatoki Gdańskiej autor zamieścił w podrozdziale 5, pt.: *Turystyka i rekreacja we wschodniej części Zatoki Gdańskiej pod dyktatem NSDAP* (ss. 141–149). W tej części szczególnie interesujące są informacje dotyczące dostępności Polaków do opisywanej infrastruktury, w latach apogeum politycznej niechęci ludności i władz niemieckich do Polaków.

- Powstanie i działalność spójnego centrum produktu turystycznego i rekreacyjnego w Gdańsku w omawianych cezurach czasowych autor ukazał w treści w podrozdziale 6, rozdziału III, pt.: *Gdańsk jako centrum spójnego produktu turystycznego i rekreacyjnego* (ss. 149–153).

Rozdział IV pt.: *Infrastruktura turystyczna, sportowa i rekreacyjna, Brzeźna, Nowego Portu, Stogów, Westerplatte i Pruszcza Gdańskiego*, które obejmuje ss. 153–172 wprowadzie nie sygnalizowana w temacie głównym dysertacji – jest uzasadniona, wszystkie wspomniane miejscowości zostały opisane jako dzielnice Gdańska.

W kolejnych 5 podrozdziałach rozdziału IV, autor rozwinął informację nawiązując do problematyki ewoluowania aktywności skierowanej na organizowanie wspomnianej infrastruktury na omawianym terenie w tym w następujących częściach:

- Podrozdział 1 pt.: *Brzeźno jako kąpielisko morskie od II połowy XIX wieku do 1945 roku*, ss. 153–160;

- Podrozdział 2 pt.: *Nowy Port – dzielnica między letniskami* ss. 160–164;

- Podrozdział 3 pt.: *Miejskie kąpielisko Stogi* ss. 164–167;

- Podrozdział 4 pt.: *Kąpieliska na Westerplatte i Wisłoujściu* ss. 167–168;

- Podrozdział 5 pt.: *Pruszcz Gdański – nie tylko letnisko* ss. 168–172;

Informacja o rozwoju infrastruktury w wyżej wymienionych miejscowościach w razie podjęcia decyzji o wydaniu drukiem swojej dysertacji powinna zostać uzupełniona w tekście tytułu głównego np.: *Rozwój infrastruktury w Zatoce Gdańskiej (1871–1945)*.

Rozdział V pt.: *Oliwa i Jelitkowo jako luftkurort i spokojne kąpielisko*, które obejmuje ss. 173–189, treść tej części pracy dotyczy problematyki głównej dysertacji, podobnie jak w miejscowościach opisanych w rozdziale IV, kontynuuje opis problematyki głównej ujętej w temacie głównym opracowania tj. *rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjno-sportowej*. Zawartość rozdziału z uwagi na spójność podejmowanej problematyki, mogłaby zostać dołączona do wcześniejszego rozdziału IV.

Rozdział VI pt.: *Turystyczno-rekreacyjno-sportowa infrastruktura miasta Sopotu w latach 1871–1945* (ss. 190–239). Rozwinięcie odpowiedzi w tej części dysertacji ujęte zostało w 4 podrozdziałach, w tym:

- Podrozdział 1 pt.: *Rozwój Sopotu jako miejscowości o charakterze kuracyjnym od 1871 roku do uzyskania praw miejskich* (ss. 190–193) (usunąć wyrazy z tytułu podrozdziału ...*Sopotu jako...*, o tym w tej części informuje tytuł główny rozdziału);

- Podrozdział 2 pt.: *Sopot jako Weltbad (1901–1939) – miasto kurort i jego turystyczno-rekreacyjno-sportowa infrastruktura do wybuchu drugiej wojny światowej* (ss. 193–227);

- Podrozdział 3 pt.: *Polskie inwestycje turystyczne, rekreacyjne i sportowe w Sopocie do 1939 roku*, (ss. 227–235);

- Podrozdział 4 pt.: „*Wojenne kąpielisko*” *po wcieleniu do Trzeciej Rzeszy* (1939–1945) ss. 235–239; (pod rozważę autora poddaję propozycję zmiany treści w przyjętym temacie tego podrozdziału – a mianowicie po wykreśleniu wyrazów ...*po wcieleniu do Trzeciej Rzeszy...* dodać uwzględniając historyczny charakter dysertacji ...*w latach administracji Trzeciej Rzeszy Niemieckiej...*). Ta część pracy udziela odpowiedzi zgodnie z założeniem przyjętym w tytule dysertacji. Autor słusznie wyodrębnił informację zawężając treść do opisu Sopotu tj. ewolucji infrastruktury wskazanej w temacie głównym dysertacji.

Całość dysertacji zamykają streszczenie w języku polskim i angielskim.

Zarówno przyjęty temat dysertacji oraz jej konstrukcja, którą prezentuje spis treści, a także wykorzystana baza źródłowa, która po dokonanej analizie pozwoliła autorowi dysertacji na wytworzenie treści nie budzącej zastrzeżeń co do wiarygodności pozwalającej na udzielenie odpowiedzi na podjęty problem główny w dysertacji.

W koncepcji podjętego projektu badawczego, autor słusznie przyjął dwa kierunki oceny ewolucji infrastruktury w tym turystyczno-rekreacyjnej i sportowej.

Zasadne jest przyjęcie początkowej cezury czasowej dla recenzowanej dysertacji, którą autor wybrał przywołując 1871 r. tj. rok powstania nowego układu przestrzennego Gdańska. Udzielanie odpowiedzi na przyjęty temat autor zamyka ogólnie przyjętym dla opracowań historycznych zakończeniem działań II wojny światowej w maju 1945 roku.

Przyjęte cezury czasowe oraz zakres terytorialny, a także przyjęte założenia w tym autorskie postawione cele badań, opracowane hipotezy i pytania badawcze, dokonane analizy bazy źródłowej, a także zastosowane metody badawcze oraz dokumentacja źródłowa (przypisy dolne i bibliografia) pozwoliły autorowi dysertacji na opracowanie konstrukcji dysertacji o którym wspominam wyżej.

Powstanie recenzowanego opracowania spełniającego wymogi metodologiczne stawiane przed dysertacją doktorską skierowaną na ukazanie tworzenia infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej i sportowej na terenie Gdańska i Sopotu oraz w mniejszych jednostkach administracyjnych Wybrzeża Gdańskiego w latach 1871–1945.

Biorąc pod uwagę treść dysertacji oraz dokonanie kwerendy źródłowej i zastosowanie w badaniach metody analityczno-dedukcyjnej pozwoliło autorowi na zbadanie dostępnych źródeł. Jak wynika z przedstawionej przez niego w części metodologicznej analizy historycznej bazy źródłowej, do udzielenia odpowiedzi na podjęty temat wykorzystane zostały źródła archiwalne, normatywne, prasa oraz inna różnorodna dokumentacja.

Autor spełniła przyjęte założenia, a swoje wyniki badań ukazał w treści narracji, która udziela odpowiedzi na przyjęty temat główny i wynikające z niego cele szczegółowe, w czym autorowi pomocną okazała się przyjęta dla dysertacji monograficzna konstrukcja. Autor materiał źródłowy zarejestrował w dysertacji, za pomocą przypisów dolnych zestawionych w bibliografii. Rodzaj i pochodzenie źródeł często analizowanych po raz pierwszy potwierdzają wiarygodność wytworzonej treści dysertacji.

Dokonana analiza literatury przedmiotu, przeprowadzona przez autora wykazała, że podjęty problem badawczy po jego opracowaniu stanie się oryginalnym dokumentem, wypełniającym lukę w wiedzy związanej z procesami, jakie przebiegały w rozwijaniu się infrastruktury rekreacyjno-turystycznej na omawianym terenie w latach 1871–1945.

W zrealizowaniu podjętego w opracowaniu doktorskim problemu zawartego w tytule dysertacji i wyznaczonych celów głównych pomogły trafnie przyjęte pytania badawcze, których wykorzystanie pozwoliło autorowi, udzielić całościowej odpowiedzi na zachodzące procesy wyznaczone tematem dysertacji doktorskiej. Autor dla konstrukcji pracy trafnie przyjął układ problemowy, podrzędnie chronologiczny, co w wielu przypadkach pozwoliło mu uniknąć powtórzeń.

Konkluzja końcowa dotycząca recenzowanej rozprawy doktorskiej mgr Bartosza Gondka.

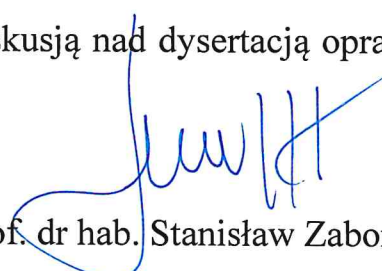
Opracowanie pracy doktorskiej mgra Bartosza Gondka wykonane pod promotorstwem dr hab. Renaty Urban prof. Uniwersytetu Szczecińskiego, zarówno pod względem merytorycznym jak i metodologicznym, a także swoją oryginalnością spełnia wymagania stawiane przed dysertacjami doktorskimi. Stąd recenzowane praca doktorska mgra Bartosz Gondka pt.: *Turystyczno-rekreacyjno-sportowe infrastruktura kurortów Gdańska i Sopotu w latach 1871–*

1945 w perspektywie historycznej z punktu widzenia recenzenta spełnia wymagania stawiane przed tego typu opracowaniami. Dysertacja stanowi istotny wkład do badań w zakresie ewolucji kultury fizycznej w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem Gdańska i jego dzielnic oraz Sopotu, czym wpisuje się w wypełnienie luki w historiografii kultury fizycznej w Polsce i pozwala aplikować jej autorowi do stopnia doktora nauk o kulturze fizycznej.

O wysokim poziomie recenzowanej pracy świadczy zarówno podjęty w dysertacji problem główny, zakres terytorialny i czasowy, a także konstrukcja opracowania jak i wyznaczone cele pracy, które w swojej oryginalności są cenną informacją dla dokumentowania ewolucji turystyki, rekreacji i sportu w Polsce.

Po zapoznaniu się z treścią oddanej do recenzowania dysertacji stwierdzam, że opracowanie spełnia wymagania stawiane przed pracami doktorskimi i zasługuje na wyróżnienie, a także na jej wydanie po wcześniejszym dokonaniu poprawek edytorskich.

Zgodnie z obowiązującym prawem wnioskuję, zatem do Rady Naukowej Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku o wszczęcie dalszych procedur związanych z obroną i publiczną dyskusją nad dysertacją opracowaną przez mgra Bartosza Gondka.

Prof. dr hab. Stanisław Zaborniak

